

PM
för värmländsk
kartproduktion
2016

Sändlista

Till: Kartansvarig i klubben
Klubbadresserna

För kännedom: VOF styrelse, tävlingskommittén, kartkommittén, Värmlands yrkesritare och SOFT

Avsnitt

1. Inledning
2. Grundkarta
3. Kvalitetssäkring/kartkontroll
4. Tryckning
5. Redovisning/arkivering av kartprojekt
6. Kartkommitténs sammansättning under 2016

1. Inledning

Bakgrund

Inom ramen för kvalitetssäkring av orienteringsarrangemang har SOFT beslutat om central kartkontroll av kartor som skall användas vid nivå 1-tävlingar samt att distrikten skall låta genomföra kartkontroll av kartor för nivå 2 och 3 tävlingar.

Syfte

PM:et syftar till att:

- vara en hjälpsam hand vid produktion av orienteringskartor
- informera kartansvarig om några uppgifter i sin förening

Planeringscykel

Kontrollera att tilltänkt område kan användas. Riksantikvarieämbetet (www.raa.se) och gå vidare till sökverktöget Fornsök vilket ger er goda upplysningar om det är lönt att rita en tävlingskarta med anledning av kulturminnen och även länsstyrelsen kan ni behöva samråda med för att senare kunna använda kartan för tävlingar. Länsstyrelserna har ett kartverktyg www.gis.lst.se/lstgis.

Skogsstyrelsen har en hemsida där ni kan se en hel del om bl.a. nyckelbiotoper: www.minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor.

Fyra år före tryck bör den del som ligger inom långtidsplanen fastställas och föreläggas länsstyrelsen och/eller kommunen (är ni flera klubbar i kommunen bör ni samverka).

Då bör markägarkontakter vara gjorda.

Offertförfrågan till kartritare utsänds (ev tidigare).

Det är bra om kartritaren kan bearbeta laserdatan vintern före rekognoseringen.

Två år före tryck/tävling genomförs rekognosering, digitalisering och kartkontroll.

Året före tryck/tävling förbereds banläggning och eventuella revideringar (kan ev. ske tryckåret). Beställ spridningstillstånd hos Lantmäteriverket. Tillståndet behöver inte längre stå på kartan.

Tryckår – tävling!!

Följs denna planeringscykel så finns tidsmarginal om något går snett.

2. Grundkarta

Laserdata och ortofoto köper ni av Lantmäteriet. Observera Lantmäteriets användningsvillkor som har många punkter. Det är inte särskilt svårt att leva upp till dem, men det är bäst att följa dem.

Arbetet för att ta fram grundkartan beställs via kontrakterad kartritare.

SOFT har tagit fram en lämplig blankett för kontraktsskrivning med kartritare som innehar F-skattsedel och kan hämtas hem från SOFT:s hemsida. VOF:s kartansvarige kan stödja klubbarna med avtalstext.

3. Kvalitetssäkring/kartkontroll

Syftet med kvalitetssäkringen är mångfald och bland annat:

- kartor inom Värmland ska harmonisera så långt som möjligt, bland annat detaljgeneralisering, till en hög och jämn standard,

- generera bra kartor vilket lockar fler deltagare,
- att kunna "godkänna" kartor för distrikts- och nationell tävling.

Kvalitetssäkring (kartkontroll) skall, enligt SOFT:s anvisningar TA 502.1, göras på samtliga orienteringskartor för tävlingsbruk (nivå 1 – 3). Vid kontroll av klubbritade kartor samt kartor ritade av utländska kartritare läggs större tonvikt på terrängbesök och samtal för att skapa en Värmländsk enighet om nivån på kartorna i Värmland. Kontrollen utförs av VOF godkänd/utbildad kartkontrollant.

Värmländsk kartkontroll bedrivs i följande ordning:

Respektive klubb gör sin kartkontroll med av VOF utbildad klubbkartkontrollant.

Klubben/kontrollanten skickar rapport samt kartfil till VOF, som granskar dessa.

Om det inte ser bra ut så åker VOF kartkontrollant ut och stämmer av.

Därefter kan kartan godkännas.

Klubben följer upp åsikterna från kartkontrollarbetet.

VOF utbildar klubbkartkontrollanter områdesvis.

Instruktion för kartkontroll enligt bilaga 1.

Godkännande

SOFT godkännandemärke och distriktets löpnummer delges av VOF. Distriktets löpnummer delas ut till alla kartor som ritas i Värmland. För att få använda SOFT:s godkännandemärke krävs godkänd kartkontroll (skriftlig rapport och kartfilen skall ha inkommit till VOF). I och med att kartan får rätt till ett godkännandemärke faktureras klubben en avgift (bilaga 2). Det är viktigt att även vid smärre förändringar söka nytt löpnummer för att kunna skilja mellan gammal karta och reviderad karta. Likaså erfordras nytt spridningstillstånd när kartbilden har förändrats.

Observera att även nivå 4, ex.vis skolgårdskartor och motionskartor, skall registreras med löpnummer och erhålla spridningstillstånd.

Typ av karta	Nytt S-Nr	Kvalitetskontroll	Godkännandemärke
Lärkarta	Ja	Nej	Nej
Skolgårdskarta	Ja	Nej	Nej
Nyritning	Ja	Ja	Ja
Ytrevidering max 1-2 dagar	Ja	Dialog	Ja
Ytrevidering mer än 2 dagar	Ja	Ja	Ja
Revidering 1 dag	Ja	Dialog	Ja
Revidering mer än 1 dag	Ja	Ja	Ja
Liten revidering av klubb typ ny stig / nytt hygge (givetvis med upphovsmannens godkännande)	Ja	Dialog	Ja

Sanktion för tävling får, enligt tävlingsreglerna (TR 4.4.1), endast ges där godkänd karta används (SOFT:s godkännandemärke som endast får användas efter skriftligt godkännande av VOF kartansv)!

4. Tryckning

SOFT:s rekommendationer avseende kvalitetssäkring av arrangemang skall följas.

Tryckning av karta kan i princip ske på två olika sätt:

- Offsettryck är kvalitetsmässigt bästa trycktekniken för orienteringskartor.
- Färgutskrift som blir allt vanligare i takt med utvecklingen av tekniken. Färgutskrift är billigast vid liten tryckupplaga (mindre än 700-800 ex). Använd av SOFT certifierade färgtryckning och kolla kartan själv i god tid före tävling. Certifieringen omfattar person/skrivare/inställningar/papperskvalité. Certifieringen gäller ett år i taget.

Färgutskrift bör inte utföras i skala 1:15 000.

Är ni tveksamma till färgutskriftens kvalité så kontakta VOF:s kartkommitté för rådgivning.

Papperskvalitén har ett stort avgörande hur färgerna absorberas och behålls/inte flyter ut vid väta. Använd därför rekommenderade papperssorter.

Värmländsk kvalitetssäkring av karttryck (miniminivå)

Nivå 1:	Profil- och Värdearrangemang Skala 1:15 000 trycks i offset SM, 10MILA USM, Junior Cup	Skala 1:10 000 offset för DH 16-21 Certifierad färgutskrift för övriga
Nivå 2:	DM och nationella tävlingar	Certifierad färgutskrift Skala 1:15 000 bör tryckas i offset
Nivå 3:	Distriktstävlingar	Färgutskrift skall godkännas av VOF:s kartkom. "rätt papper"
Nivå 4:	Närtävlingar	Bra färgutskrift, rådfråga gärna VOF:s kartkom.

Spridningstillstånd

Inför tryckning skall ett spridningstillstånd inhämtas från Lantmäteriet i Gävle. Ta här hjälp av yrkesritaren eller tryckeriet. Spridningstillstånd är ett lagstadgat krav (SFS 1980:100) för att få spridas. Om lagen följs till punkt och pricka skall alla kartor med större skala än 1:100 000 ha spridningstillstånd, vilket innebär att även en skolgårdskarta skall ha spridningstillstånd.

Upphovsrätten (bilaga 2)

Upphovsrätten har två sidor. Den ena är ekonomisk och reglerar rätten att utnyttja verket genom att framställa fler exemplar eller på annat sätt göra det tillgängligt för allmänheten. Den andra delen utgörs av den ideella rätten och reglerar på vilket sätt som upphovsmannen ska namnges samt vilka ändringar och vilken publicering som anses kunna ske utan att upphovsmannen kränks.

Utdrag ur karta

Utdrag: Är en del av en karta/kartdatabas som används vid ett speciellt tillfälle, exempelvis en tävling.

Utdragets storlek kan variera mellan de olika banorna.

För utdrag ur karta gäller i princip samma krav på uppgifter i kartdeklarationen som för huvudkartan. Väl medveten om att det ibland kan vara svårt att få plats med all kartdeklaration så gäller i vart fall följande minimikrav på innehåll i kartdeklarationen och övrig information: **Utdrag ur karta**, skriv här: kartans namn, S-nummer, kartskala och norrpil.

Skulle dessa uppgifter ändå inte få plats på utdraget så skriv in uppgifterna i tävlingens PM.

Nytryck

Vid nytryck **utan förändring av kartbilden** används det gamla godkännandenumret.

Tryckår behöver inte ändras och spridningstillstånd behöver inte sökas på nytt.

Vid all revidering ska kartan ges ett nytt godkännandenummer samt ha ett nytt spridningstillstånd. Detta underlättar så att ni inte förväxlar gamla och nya karttryck.

5. Redovisning/arkivering av kartprojekt

Efter avslutat kartprojekt skall en redovisning ske till VOF:s kansli/kartansvarige. Denna redovisning är mycket viktig för planering, statistik, kartekonomi och marknadsföring på distrikts- och riksnivå.

Två exemplar av varje producerad karta (även särtryck, färgtryck, skolkartor, skolgårdskartor och reviderade kartor etc.) **skall skickas till VOF:s kansli** direkt efter tryck, för fördelning enligt nedan:

- Ett ex. behålls på kansliet i VOF samlade produktion av egenritade kartor från och med 1954.
- Ett ex. skickas till Värmlandsarkiv.

På VOF:s kansli dataregistreras faktauppgifter om alla värmländska kartor från 1954. Dessutom bör ni låta göra era kartor tillgängliga för försäljning på SOFT:s hemsida,

• Övrigt

Förutom detta PM så finns det åtta publikationer som bör finnas hos alla kartproducerande klubbar. Se SOFT-förlagets katalog beträffande priser m.m.

1. Boken "Kartritning" finns på SOFT-förlaget och är mycket bra som handbok för alla kartintresserade.
2. Boken "Mark och Vilt" (1996 års utgåva) finns på SOFT-förlaget. Ombärlig vid mark/vilt/kartritningsfrågor.
3. Internationella Kartnormen/Sprintnormen finns på SOFT-förlaget/hemsidan.
4. Boken "Orientering - på naturens och samhällets villkor" (1998 SOFT-förlaget).
5. SOFT:s tävlingsregler.
6. SOFT:s anvisningar.
7. Naturvårdverkets Allmänna Råd 96:4 "Orientering och andra friluftsanslag".
8. "Allemansrätten - vad säger lagen", utges av Naturvårdsverket.
9. SOFT:s naturpolicy, Allemansrätten och orientering från 2012

Officiella hemsidor:

SOFT: www.orientering.se
 VOF: www.orientering.se/varmland
 Lantmäteriet: www.lantmateriet.se
 Riksantikvarieämbetet: www.raa.se

SOFT:s kontaktperson i kartfrågor är Niklas Wrane; niklas.wrane@orientering.se; 010-4765367.

6. Kartkommitténs sammansättning under 2016

Hans Lidén hans.a.liden@hotmail.se	Säffle	Kartansvarig	0533-331 01
Gunnar Johansson	Filipstad	Kartkontroll	0703-71 16 21
Jonny Jonsson	Karlstad	Markkontakt	0590-500 62
Anna-Karin Mattsson	Karlstad	Karritare	070-685 22 20
Per-Martin Svärd	Karlstad	Löparrepresentant	054-53 17 27
Monika Wikström	Hagfors	Kartkontroll	0563-104 95
	Karlstad	VOF kansliet	010-476 47 76

Kartkontroll: vof.kartkontroll@gmail.com

Bilagor:

Bilaga 1 Instruktion för kartkontroll
 Bilaga 2 Upphovsrätten

Instruktion för kartkvalitetskontroll

Praktiskt genomförande

Klubbkontrollanten väljer själv om han vill göra kontrollen ensam eller tillsammans med kartritaren. Kontrollen inleds med att kontrollera kartfilen och att den stämmer överens med kartnormen.

Kontrollen utförs på två till tre olika typer av områden, var och en 0,2-0,5 km² stora.

Huvudsyftet med kontrollen är att kartan är ritad enligt kartnormen och inte att "leta missade stenar" utan att se på generaliseringsgrad och helhetsbild enligt följande:

- att generaliseringen ligger på en lagom nivå för att få en bra läsbarhet samtidigt som inga, för den tävlande, viktiga detaljer utelämnats
- att noggrannheten är sådan att en (elit-)löpare i tävlingsfart inte uppfattar några lägesfel
- att kurvbildens formriktighet är hög och jämn
- att rekognosören/-erna varit överallt och att man inte kan märka variation i klassificeringen där flera ritare medverkat
- att hänsyn tagits till förändringar i vegetationen under produktionstiden
- kontroll av OCAD-filen avseende symboluppsättning m.m.

Exempel på kartkontrollrapport:

Sändlista: Kartritaren, beställande klubb, VOF:s kartansvarige.

Kartnamn:

Område:

Rekognosör/Ritare:

Kartkontrollant:

Datum/tidsåtgång:

Synpunkter vid kartpromenaden (gärna färgvis):

Generalisering:

Läsbarhet:

Noggrannhet:

Digitalisering (i förekommande fall):

Godkännande med motivering:

eller

För tillfället ej godkänd med motivering:

Underskrift

Kartfilen bifogas rapporten som bägge sänds till VOF kartkommitté.

Tycker VOF kartansvarige att det finns anledning till ytterligare terrängbesök skall denna göra detta.

På den färdiga kartan skall under kartkontroll stå: **Värmlands OF**

Kartor som inte används för tävling erfordrar ingen kvalitetskontroll/godkännande av VOF, däremot skall spridningstillstånd sökas och registrering i VOF:s kartbas.

Ekonomi

VOF Kartkommitté har beslutat att göra följande distinktioner, vid kartkontroll utförd av VOF kartkontrollanter, vad avser avgiften:

Lärkartor, särtryck ur större kartor, träningskartor och "icke tävlingskartor" kontrolleras inte utan registreras och ges ett löpnummer (SOFT-märket får <u>inte</u> användas)	0 kr
Digital kontroll av VOF	300 kr
Startkostnad för ett terrängbesök	500 kr
Kostnad per extra terrängbesök	500 kr

Upphovsrätt

Bilaga 2

Ekonomiska upphovsrätten

Utgångspunkten är att upphovsrätten tillkommer den eller de som ritat kartan. Normalt överläts dock upphovsrätten till beställaren i och med att beställaren betalar för det arbete som upphovsmannen utfört. I avtal kan man emellertid avtala att upphovsrätten ligger kvar hos kartritaren, trots att klubben betalt för arbetet. Kartkommittén vill bestämt avråda från ett sådant förfaringssätt. Den ekonomiska upphovsrätten bör ligga hos klubben, annars kan det i långa loppet bli en dyr affär, även om det kanske blir lite billigare för tillfället. Om kartritaren behåller upphovsrätten innebär det att man tappar kontrollen över kartan och i fortsättningen är hänvisad att förhandla med upphovsrättsinnehavaren varje gång man vill göra förändringar i kartan. Någon förhandling behöver dock ej ske om förändringarna blir så genomgripande att kartan kan betraktas som ett nytt "verk".

Piratkopiering

Copyrightsymbolen gäller inte för verk som endast behöver skydd i Sverige. För att skydda sin karta mot piratkopiering är det bättre att kartan förses med texten "**Får ej mångfaldigas utan tillstånd av upphovsrättsinnehavaren**". Uppdagens piratkopiering kan kartägaren troligtvis inte räkna med någon större ersättning än vad en försäljningsintäkt skulle inbringa. I allvarliga fall kan påföljden bli böter eller fängelse. Ett bra sätt att hålla kontroll över den kopiering man eventuellt gett tillstånd till är att tillverka små klistermärken som fästs på alla kopierade kartor. Den som innehar upphovsrätten säljer klistermärken istället för kartor. Fungerande system finns i Danmark.

Kopiering för personligt bruk

Det finns inget absolut förbud att kopiera kartor. Huvudregeln är att det endast är den som innehar upphovsrätten som har rätt att mångfaldiga verket (kartan). Denna huvudregel är emellertid försedd med ett undantag.

För personligt bruk är det tillåtet att kopiera kartor, tidningsartiklar, delar av böcker med mera. Skälet till detta är enkelt. Det är helt enkelt omöjligt att kontrollera efterlevnaden.

Med "eget bruk" avses inte bara kopiering för eget behov och bruk inom den närmaste familje- och vänskretsen, utan också till exempel kollegors bruk på arbetsplatsen. Av detta följer att kopiering av kartor i ett par exemplar för nyttjande av kompisar i klubben mycket väl kan vara tillåten. Det bör dock observeras att endast enstaka kopior får göras med stöd av lagen. Det innebär att kopiering av en specifik karta endast kan ske vid ett enstaka tillfälle.

Det finns ingen parallell med skolornas rätt att fritt kopiera läromedel. Inom utbildningsväsendet har man rätt att kopiera via en så kallad avtalslicens. Någon avtalslicens för kartor finns inte och därmed är det inte tillåtet att kopiera utan upphovsrättsinnehavarens tillstånd.

Ideella upphovsrätten

Upphovsmannen har rätt att bli angiven som upphovsman i den omfattningen "allmänt godtagna branschsedvänjor" kräver. Branschsedvänjorna inom området orienteringskartor är för tillfället inte helt entydiga i och med övergången till digital teknik och kartdatabaser.

Nuvarande branschsedvana utgår från tuschritade kartor och innebär att den som nyritar en karta finns angiven fram tills dess att kartan ritas om. Vid revidering anges den som ursprungligen gjorde kartan och den som reviderat. När sedan kartan en gång helt ritas om igen anges den som gör det jobbet och som grundmaterial anges "äldre karta".

I och med datoriseringen blir det dock svårare att avgöra vem som är upphovsmannen. Vi kommer inte längre att helt rita om kartor på det sätt vi tidigare gjort. Är arbetet riktigt gjort från början kommer ändringarna att inskränka sig till att en mindre del av detaljerna justeras. Kartans grundstomme kan leva under många år.

För bra ritade kartor i stabila områden utgör dessa regler inga egentliga problem. Många faktorer kan emellertid inträffa då det blir besvärligt att tolka vad som är "allmänt godtagna branschsedvänjor" och vad som är rimligt att göra.

forts Upphovsrätten

forts bilaga 2

Exempel på detta kan vara:

- Ett flertal ritare har vid olika tillfällen ritat olika delar och olika mycket av kartan varför listan blir lång.
- Arbetet kan ha blivit godkänt utan att hålla den standard som beställaren tänkt sig och som kartnormen anger.

Tolkningen av kartnormen förändras så att kartan efter ett antal år upplevs som omodern och dålig. Antalet ändringar blir så stort att det börjar bli tveksamt om ursprungsverket fortfarande existerar. En branschrekommendation skulle kunna se ut så här:

Så länge kartbilden till väsentliga delar är oförändrad ska den ursprunglige upphovsmannen anges tillsammans med dem som svarade för den senaste revideringen. Detta gäller i högst 50 år. Upphovsmannen har rätten att avsäga sig den ideella upphovsrätten och få sitt namn struket.

Med tanke på dagens tillämpning av "allmänt godtagna branschsedvänjor" och att 50 år är en mycket lång period för orienteringskartor bör reglerna tillämpas med sunt förnuft, dock utan att åsidosätta upphovsmannens rimliga krav.

Upphovsmannen får inte kränkas

En karta får inte ändras på ett sådant sätt att upphovsmannens personliga anseende kränks. Detta är en mycket komplex fråga. Inte blir det lättare av att kartritning är en blandning mellan fritt skapande och detaljerade regler. För att ange en rimlig nivå bör följande gälla:

1. Klubben har rätt att ändra i kartbilden så länge detta är i överensstämmelse med kartnormen.
2. Måste någon annan göra ändringar i ett sent skede i samband med nyproduktion ska upphovsmannen informeras om planerade ändringar och ges möjlighet att ge sin syn på saken. Uppstår oenighet om hur kartnormen ska tolkas avgörs frågan av VOF kartkommitté. Uppstår behovet av förändringar så sent att upphovsmannens synpunkter inte hinner inhämtas, har klubben rätt att ändra om ändringarna är i överensstämmelse med kartnormen och kartans manér i övrigt. Upphovsmannen ska informeras om åtgärden.
3. Vid revideringar under kartans tio första år ligger informationsplikten hos klubben, men därefter ankommer det på upphovsmannen att hålla sig informerad.

Allmänt

Den ideella upphovsrätten är densamma, oavsett om kartan är ideellt ritad eller ritad mot betalning. För att undvika framtida tvister bör skriftliga avtal alltid upprättas mellan klubb och karritare. SOFT har tagit fram förslag på ett standardavtal "*Avtal för ritning av orienteringskarta*".

Relevanta rättsfall saknas varför tolkningar och gränsdragningar blir besvärliga. Ärlighet och sunt förnuft måste därför sättas i högsätet.

På kartan bör ni lägga in text/tecken för att markera att den är upphovsrättsskyddad av er/klubben.